

Asia: VN/5025/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen 16 §:n kumoamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Mitä vaikutuksia arvioitte ehdotetulla ammattihenkilöasetuksen 16 §:n kumoamisella olevan esimerkiksi yhteiskunnan tai kotitalouksien kustannuksiin, terveydenhuollon asiakkaisiin, palveluntuottajiin ja henkilöstöön?

Suomen Työnäköseura ry kiittää Sosiaali- ja terveysministeriötä kattavasti valmistellusta perustelumuistiosta sekä mahdollisuudesta lausua suomalaisten silmäterveydenhuollon- ja silmätautien hoitoon pääsyn kannalta keskeisestä uudistuksesta.

Lausuntokysymyksiin vastaamme seuraavaa:

1.1 Vaikutukset terveydenhuollon asiakkaisiin

Suomalaisten hoitoon pääsy silmätautien erikoisalalla on ollut vaikeaa pidemmän aikaa. Tällä hetkellä silmätautien erikoissairaanhoidon pääsyä jonottaa yli 31 000 kansalaista. Näistä hoitotakuun vastaisissa, yli 6 kuukautta pitkissä jonoissa, odottaneita on yli 4 000 (THL, Hoitoa ja hoidon tarpeen arviointia odottavat erikoisaloittain 3/2025).

Voimassa oleva terveydenhuollon ammattihenkilöasetuksen 564/1994 16 § kieltää, ettei laillistettu optikko voi itsenäisesti määrätä silmälaseja:

- 1) alle kahdeksanvuotiaalle lapselle;
- 2) henkilölle, jolle on aikaisemmin suoritettu silmämunaan kohdistunut leikkaus;
- 3) henkilölle, jolla ilmeisesti on silmäsairaus; eikä
- 4) henkilölle, jonka näön tarkkuutta ei silmälaseilla saada normaaliksi.

Lausuttavana oleva ammattihenkilöasetuksen 16 §:n kumoamisen perustelumuistiossa todetaan, että muutoksella on merkittäviä myönteisiä vaikutuksia kaikkiin edellä mainittujen rajoitusten piiriin kuuluviin ryhmiin. Asetuksen kumoaminen helpottaa yli 1,5 miljoonan suomalaisen pääsyä silmälasien hankkimiseksi- tai päivittämiseksi tarvitsemiinsa palveluihin. Pidemmällä aikavälillä muutos vaikuttaa lisäksi siihen, että silmätautien erikoislääkärien kapasiteettia vapautuu silmälasien määräämisestä vaativien silmäsauroksien tutkimukseen ja hoitoon.

1.2 Vaikutukset terveydenhuollon palveluntuottajiin ja henkilöstöön

Suomessa on noin 500 työikäistä, ammatissaan toimivaa silmätautien erikoislääkärää (Lääkäriliitto) ja noin 1 500 laillistettua optikkoa (Suomen Optometrian Ammattilaiset). Optikoista lähes 1 400:lla on rajoitettu lääkkeenmääräämisöikeus ja sen myötä silmien terveystarkastusten tekemiseen liittyvä osaaminen.

Suomessa, toisin kuin muissa Pohjoismaissa tai EU-alueella, suurin osa, noin 400 silmätautien erikoislääkärää, työskentelee joko osittain tai kokonaan yksityisellä sektorilla. Yksityisvastaanotot sijaitsevat pääosin optikkoliikkeiden yhteydessä.

Kumoaminen vaikuttaa ajan kuluessa merkittävästi suomalaisen silmäterveydenhuollon ammattihenkilöiden väliseen työnjakoon ja palveluiden tuotantotapaan. Muutos ohjaa sitä kohti Pohjoismaista ja EU-alueen suuntaan, jolla näytetysti aikaansaadaan oleellisesti Suomea parempaa hoitoon pääsyä.

Pohjoismaisessa- ja eurooppalaisessa mallissa silmätautien erikoislääkärit keskittyvät erikoistason palveluiden tuottamiseen (silmasauroksien diagnosointi ja hoito, silmäkirurgia) ja optikot/optometristit perustason palveluihin (silmä- ja piilolasien määrääminen, silmien terveystarkastukset, diagnostioiden hoitotasapainon seuranta ja diagnostiikkaan liittyvät palvelut).

1.3 Vaikutukset yhteiskunnan ja kotitalouksien kustannuksiin

Perustelumuistion luonnoksessa todetaan, että optikkotoiminnan rajoitusten purkamisella saadaan valtiontalouteen vuosittain noin 1 miljoonan euron säästöt. Uskomme säästöjen olevan

todellisuudessa suuremmat, kun optikoiden/optometristien osaaminen otetaan käyttöön koko laajuudessaan.

Silmälasien määrittämiseksi tehtävä optikon/optometristin näöntutkimus on yksi kilpailluimmista markkinaehtoisesti tuotetuista terveydenhuollon palveluista. Sen kustannus vaihtelee käytännössä 0-45 euron välillä. Silmälaseja hankittaessa se usein sisältyy kokonaishintaan. Vastaava toimenpide silmätautien erikoislääkärin suorittamana maksoi vuonna 2024 keskimäärin 135,65 euroa (Kela, Sairaanhoitokorvausten saajat/Erikoislääkärit 2016-).

Myös työlasien (päättelyssä käytettävät lasit, sekä optisesti hiotut suojalasit) kohdalla työntekijät joutuvat tällä hetkellä usein maksamaan itse laseja varten tehtävän silmälääkärin tutkimuksen, jos työntekijälle on tehty silmiin kohdistuva leikkaus tai hänellä on todettu silmätauti.

Silmälasien hankkimiseksi tehtävien näöntutkimusten osalta 16 §:n kumoamisella on siten merkittävä myönteinen taloudellinen vaikutus kotitalouksien maksamiin näönhuollon kustannuksiin.

2. Muut huomiot

Suomen Työnäköseura ry kannattaa 16§ pykälän kumoamista kokonaisuudessaan.

Ehrling Jannika
Suomen Työnäköseura ry